

Een onberispelijke vader

Cor Brockhoven

Een onberispelijke vader

Omslagontwerp:
Margreet Borgman, Oranje boven
Auteursfoto: privéarchief

ISBN 978-94-6480-383-9
Brave New Books, Amsterdam
© 2023 Cor Brockhoven

*Was nicht zu vermeiden ist,
sollte man lieber begrüßen.*

- Hanna Schygulla -

1

Aan de keukentafel, in een zeldzaam moment van intimiteit, komt het onvermijdelijke bloot te liggen. Voorzichtig aftastend praten Jaap en Pina over hun toekomst, maar het woord alleen al roept vertwijfeling op. Een reis nog misschien, met z'n tweeën of misschien met de dochters en schoonzonen erbij? Is een cruise over de Rijn nog voorstelbaar, nu de caravan al jaren stof en bladeren vangt achter in de tuin?

Roerend in hun koffie zoeken ze naar restjes gezamenlijkheid, met de ongemakkelijke uitkomst dat er geen reis meer komt. Het kan niet meer, ze staan te veel tegenover elkaar. De afstand tussen hen aan deze tafel voelt als het bewijs.

Zwijgend peilen ze elkaars blik, hun hoofden lichtjes knikkend als een wederzijdse bevestiging. Niet dat ze ervan schrikken, hun huwelijk is altijd een hobbelig pad gebleken.

Hun status wordt bevroren, denkt Jaap licht opgelucht. Geen nieuwe dingen meer die hem op de proef zullen stellen. Stilstand is voor hem vooruitgang, een prettig vooruitzicht. Want het verleden maakt nog steeds het slechtste in hem los. Aan vakanties bewaart hij heerlijke herinneringen, maar hij beseft dat zijn humeur soms bepalend was voor de sfeer en dat pakte dan wat minder goed uit voor Pina

en de kinderen.

Hij wil alleen nog thuis zijn. Het zou hem daarbij een ding waard zijn als hij Pina bij zich kan houden, in dit huis, dat is wat in hem opkomt. Mocht zij in plaats van zichzelf ooit nog serieus een scheiding overwegen. Hij is bereid haar te dwingen hier te blijven wonen. Met tegenzin, maar toch, een vertrek van Pina zou hij niet overleven. Het alleen zijn zou zijn einde betekenen. Daarbij weigeren zijn ledematen steeds vaker te doen wat hij ze commandeert. Hij heeft zorg en wat aandacht bovendien meer dan verdiend. Het moet daarom alles of niets worden. Het voelt als een besluit.

En ze mag zich wel wat meer rekenschap geven van het feit dat hun huwelijk niet allemaal kommer en kwel is geweest. Ze kunnen enorm lachen met elkaar, genieten van de kleinkinderen, al zijn die momenten schaars aan het worden. Pina overdrijft vaak, haar drama maakt hem gek genoeg soms aan het lachen, dat kan hij dan onmogelijk serieus nemen. Daarom zien ze haar bij haar leesclub zo graag komen. Vreemd eigenlijk dat ze nooit bij een toneelclub heeft gezeten, daar was ze beter op haar plek geweest, denkt hij terwijl hij haar niet durft aan te kijken en wat aan het geborduurde tafelkleed plukt. Maar goed, hijzelf is niet altijd de gemakkelijkste, dat weet hij ook wel. Als Pina hem dan zo lief is als hij op de meeste dagen van de week vindt, mag hij dat weleens vaker laten merken. Hij zal binnenkort een doos bonbons mee naar huis nemen.

Nee wacht, hij doet het deze week nog.

Terwijl Pina, tegenover hem, door het lage keukenraam een blik werpt op de knoppen van de hortensia's en het omhoogschietende pijlkruid aan mooie momenten denkt.

Zoals de geboorte van Olga, hun eerste kind, of de reizen met de caravanclub naar Portugal en de Amalfikust. Maar het kost haar steeds meer moeite zulke herinneringen aan hen beiden te koppelen. Het voelt alsof ze de hoogtepunten alleen heeft beleefd.

Eigenlijk zou ze nu naar boven willen gaan om het op te schrijven, nu de herinneringen zich helderder dan ooit aandienen. Ze heeft er een schrift met harde kافت voor, dat begon als een dagboek. Zo'n logboek bijhouden was in de eerste jaren van hun huwelijk nog wel vol te houden, maar door de voorspelbaarheid van de dagen en weken schrijft ze alleen nog als haar het gevoel bekruipt dat er opmerkelijke verschuivingen gaande zijn, die zichtbaar en voelbaar worden. Ze voelt dat dit zo'n moment is. Schrijven wil ze, over zijn wispelturigheid van de laatste tijd, zijn ernstiger wordende controledwang. Dat ze zich moet zien te redden, ook op momenten dat een engel even niet in de buurt is. Maar het schrijven moet maar even wachten, want ze wil Jaap onder geen beding de indruk geven dat ze hem de rug toekeert. Bovendien gaan ze zo meteen boodschappen doen.

Ze kijkt hem aan met een opgewekte grijns op haar gezicht met de verdiepte walnootrimpels naast haar ogen. Jaap trekt verwachtingsvol zijn wenkbrauwen omhoog. Langzaam schuift haar hand over het geblokte tafelkleed en legt hem op de zijne. 'Eerst nog een kop koffie dan maar?'

Zodra de achterdeur naar de tuin met een klap in het slot wordt gesloten, bedenkt Pina dat Jaap zich al een tijdje vreemd gedraagt. Dat denkt ze niet voor het eerst. Is hij op zoek naar een uitgang? Ze moet hem erover bevragen, het is de hoogste tijd.

Daar ligt ze nu, een paar uur later, in een weinig flatteuze pose, op haar zij op de koude garagevloer met de immense grille van de bejaarde Mercedes vlak voor haar neus.

Wonderlijk, ze heeft niets meegekregen van de val. Vaag herinnert ze zich dat hij kwaad een van de boodschappentassen uit haar handen trok. Ze let op haar adem, op mogelijke pijn rond het hart en is bevreesd voor een hartstilstand. Kon ze haar pols maar bevoelen.

Pijn brengt haar onmiddellijk bij haar heup. Op haar rechterhand zijn de rode striemen van de zware boodschappentas zichtbaar; een peulenschil vergeleken met de helse, stekende pijn in haar heupgewricht. Ze kan het wel uitschreeuwen en eigenlijk zou ze dat niet alleen om de pijn willen doen.

‘Jááp!’ Ze perst het eruit, zo hard ze kan.

Zucht. Waar is hun hond trouwens gebleven, die zat in de hal.

‘Jaap? Jaap?’

De diepvriezer verbreekt de stilte, de geur van dieselolie kruipt in haar neus.

Pina bekijkt haar witte blouse en haar zomerse rok met uitbundige bloemmotieven. Beter had ze iets anders aange trokken vanmorgen. Stel ze moet worden opgenomen in het ziekenhuis, schiet het door haar heen.

Het leek in veel opzichten een heerlijke dag te worden. Bij het opstaan heeft ze zich verheugd op de leesclub die avond, waar ze momenteel een boek lezen van J.M. Coetzee. Praten met vriendinnen over een boek is vermakelijk en prikkelend vindt ze, maar liever nog zuigt ze aan haar meelezers door het aanboren van diepere vragen. Het boek neemt ze als

aanleiding. Vragen over huwelijkse routines, omgang met andere mannen en kwesties over vrouwelijke intimiteiten. Dat kan overigens alleen op avonden dat de enige man van het gezelschap is verhinderd.

Pina stelt zich voor hoe ze vanavond daar in de avondzon op het terras zouden zitten. Even komt er een cynische grimas op haar gezicht te liggen.

Maar goed, wat nu te doen? Ze probeert logisch te denken wat niet eenvoudig is voor een vrouw die, net als haar man, door emoties wordt geleid. Nog eens wordt Jaap geroepen - zou een gebed God kunnen behagen? - maar zijn koppigheid zal hem ervan weerhouden te komen kijken. Hij heeft geen idee hoe ze erbij ligt.

Een kleine beweging en de pijscheut doet haar verkrampen. Stilliggen. Niks doen. Dat is sowieso in veel situaties het beste. Met name als Jaap het weer eens op zijn heupen heeft.

Onwillekeurig moet ze denken aan die minister, ja die minister, kom hoe heet ze toch ook alweer, die ze voor haar auto in de garage vonden. Vermoord dan welteverstaan. Daarin verschilt haar lot vooralsnog van die mevrouw, die weliswaar ook op leeftijd was, maar op een begerenswaardig huwelijk kon terugkijken. Ze kan zich het in memoriam in de krant nog herinneren. Die kans is voor Pina al jaren geleden verkeken. Dat noemen ze een eufemisme, denkt ze in zichzelf. Dat dit woord haar nu te binnen wil schieten!

Ze had wat graag geruild met die mevrouw, denkt ze wat melancholiek. Waarom dan die eeuwige lafheid van haar als Jaap weer eens echtscheidingspapieren op tafel kwakt? Dat was toch een fatsoenlijke uitgang geweest?

Ze probeert haar ademhaling in een rustiger ritme te krijgen. Als ze geen ouderling was zou ze zich nu vrij voelen te vloeken in naam van de Heer. Haar pijngrens lijkt bereikt, dan moet een goddelijke genade toch binnen bereik liggen, maar om daar nu al vanuit te gaan lijkt haar te voorbarig.

De roldeur van de garage staat nog open. Ze kan zich niet bedwingen haar hoofd een weinig op te tillen en kijkt onder de auto, langs de uitlaat door naar de straat. Er fietst iemand voorbij maar ze prakkiseert er niet over om hulp te roepen. Zo ordinair is dat. Pina laat snel haar hoofd weer zakken want deze kleine verrichting wordt meteen bestraft met een nieuwe pijngolf.

‘Jaap! Jaap? Waar ben je nou, potdomme?’

Ze beseft dat het roepen vergeefs is.

Het ging al mis in de supermarkt. Jaap die de beste wijnen wil meenemen en de gediensige supermarkthulp met een beginnend snorretje en pukkels, een jongen van een jaar of vijftien, te verstaan geeft dat hij er een stevige doos omheen wenst. Op de toon van een commandant.

‘Kun je nou eens voor een keer wat vriendelijker zijn tegen zo’n jongen?’ sist ze hem zo onopvallend mogelijk toe.

‘Ja zeg, die werkt hier niet voor niets als hulpje. Ze zijn het gewend dat ze door klanten in heldere taal worden aangesproken’, zegt Jaap gedecideerd.

Pina schudt haar hoofd.

‘Die onderdanigheid van jou’, vervolgt Jaap als hij de winkelwagen een zwieperd geeft waardoor een fles van een tray kukelt en op de winkelvloer uiteenspat.

‘En wat weet jij nou helemaal van wijn?’

‘Daar heeft het toch geen sikkepit mee te maken! Doos, een doos wilde je.’

Dezelfde jongen komt toegesnel met veer en blik en roept naar een collega om een dwel. Pina en Jaap blijven er met gebogen hoofden bij staan alsof ze een vers graf bezoeken. Jaap moet nog zeggen dat het doodzonde is van die mooie fles.

‘Dat is dan toch een gevolg van je onbeheerste gedrag, meneer Van Dam’. Pina kookt inmiddels. Ze wil niet langer deelgenoot zijn van dit beschamende tafereel, trekt de winkelkar uit zijn handen en loopt door.

In de auto op weg naar huis verdedigt Jaap zijn correcte handelen naar de jongen en slaat Pina hem met zijn snobisme om de oren.

‘Zwijg alsjeblieft!’ schreeuwt Jaap als ze de laatste bocht naar hun huis te hard neemt en achter in de auto de wijnflessen een klokkenspel beginnen.

‘Die eeuwige betweterij van jou, ik ben het spuugzat.’ Het laatste woord vuurt hij af met de intentie haar definitief de lust te ontnemen nog ook maar iets te zeggen. Ze kijkt hem kort van opzij aan en verafschuwt zijn driftige gelaat met zijn vlekkerig rode wangen (bruinrood in de pigmentvlekken) en het daarmee afstekende witgrijze haar. De messcherpe scheiding in zijn haar is symbolisch voor zijn gehardheid in orde houden, procedures en protocollen volgen.

Pina kent de dynamiek en het ritme van hun ruzies. Ze zwijgt ogenschijnlijk volzaam, dat brengt hem meestal het snelst tot bedaren. Niet dat ze daar altijd zin in heeft. Het gedram van haar partner tijdens ruzies maakt haar vilein. Als ze wil kan ze van hem winnen. Zijn vocabulaire in dit soort gesprekken is namelijk nogal beperkt. Dat compenseert hij dan weer ruimschoots met zijn handen als hij de

kans krijgt. Jaap deinst er in dit soort situaties niet voor terug zijn vrouw een harde klap in haar gezicht te verkopen. Ze kan er bij wijze van spreken op wachten. Hij heeft het zelfs eens gewaagd haar bij de keel te grijpen. Pina kon geen kant op, want hij drukte haar in een hoek van de keuken. En het ritueel wil dat hij later spijt betuigt.

Pina ligt nog altijd op de garagevloer en de pijnscheuten nemen toe in hevigheid. Ze hoopt inmiddels op een wonder. Hoe kwam ze nou te vallen? Niet vanwege de opstap naar de bijkeuken. Haar geest is niet helder, de val verwacht haar denken. Ze zal toch geen hersenschudding hebben? Voorzichtig laat ze haar enige vrije hand over het hoofd glijden als een echoapparaat op zoek naar ongerechtigheden. Ze drukt boven haar oor; een plek die pijnlijk voelt, maar dat is al jaren zo.

Samen haalden ze de boodschappentassen uit de kofferbak...toen beende hij haastig ervan door en op de een of andere manier bleef ze aan hem haken. Of hij haakte haar bewust? Vreemd, heel vreemd. En waar is haar leren tas dan gebleven? Die droeg ze in haar hand toen ze uitstapte. Vast vergeten vanwege de routine.

Ze verzamelt kracht om zich ietwat om te draaien en ziet de tas achter haar rug liggen. Heel behoedzaam lopen haar vingers naar de tas, steeds een paar centimeter verder. Door deze mini-stapjes kan ze een pijnscheut voorkomen. De vingers weten de weg naar de mobiele telefoon. Pina voelt voor heel even een enorme opluchting. Ze moet ervan uitrusten en wacht kort voordat ze de sneltoets naar Susan indrukt.

Ze moet even gedommeld hebben als ze de voordeur hoort opengaan en Susan haar moeder roept. De verlossing is nabij; haar man heeft ze nog niet kunnen traceren.

‘Waar ben je?’

‘Nog steeds hier schat. Wat had je dan gedacht?’

Gehaast komt Susan aangelopen, buigt zich over haar heen en geeft Pina een kus op haar wang. Zo merkwaardig heeft ze haar moeder nog nooit aangetroffen. Er schiet een gevoel van medelijden door haar heen.

‘Is de pijn uit te houden?’ Pina knikt weinig overtuigend.

‘Je hebt geluk dat ik geen lessen had. Ik was bonen aan het planten. Toevallig hoorde ik de telefoon toen ik even naar binnen ging.’

Susan hijgt terwijl ze niet heeft gerend, merkt Pina op. Susan zal niet oordelen, tenminste nu niet, godzijdank, ze kent haar jongste dochter. Pina zegt niets, kijkt alleen lijdzaam en vermijdt oogcontact. Susan bekijkt de rimpels die haar zorgen verraden.

Nee, verrast was ze niet toen moeder haar met een benauwde stem belde. Ze is gewend behendig mee te bewegen met de grillen van het huwelijk van haar ouders. In tegenstelling tot Olga.

‘Je hijgt,’ constateert de gevallene dan toch hardop.

‘Ja, wat dacht jij dan? Ik schrok me rot.’

Susan toetst een nummer terwijl haar moeder naar het grauwe gipsplafond lijkt te staren, in afwachting van wat komen gaat.

‘Waar is pap dan toch? Die zal toch niet ergens in de tuin liggen?’

De telefoniste van de ambulance wil van alles weten, feiten en nog eens feiten, maar Susan kan nauwelijks

antwoorden geven en al zeker niet over de toedracht. Ze kan haar irritatie nauwelijks verbergen.

Kortaf: 'Dat klopt ja, 1934.'

Intussen is de ambulance naar Elso vertrokken, dat is wat Susan wilde horen.

Dan staat Jaap in de verhoogde opening van de bijkeuken en kijkt enigszins bezorgd naar zijn vrouw en dochter. Zijn handen in werkhandschoenen gestoken, een harkje vasthoudend.

'Wat is hier in hemelsnaam gaande?'

'Wat hier gaande is: mam is gevallen en die ligt hier al een poos terwijl jij in geen velden of wegen bent te bekennen. Ze kan haar heup wel hebben gebroken. Hoe kan dat nou, terwijl jullie samen terugkwamen van de supermarkt?'

'Geen idee Susan', zegt Jaap zacht en berustend, zijn mond in een cynische glimlach verpakt. Het is die toon die Susan het meeste verontrust. Een lok grijs haar hangt voor zijn grauwe gezicht, waardoor hij iets onheilspellends krijgt.

'Je gaat me toch niet zeggen dat dit alles je is ontgaan.' De verontwaardiging van Susan, zijn oogappel, kan hij niet uit de weg gaan.

'Ik heb werkelijk geen idee hoe dit gebeurd kan zijn.' Nog steeds staat hij als een standbeeld op de stenen verhoging.

'Jullie kwamen hier aan. Stapten uit de auto. En toen?' Susan kijkt haar vader vorsend aan.

'Toen heb ik één of misschien twee tassen gepakt en ben naar de keuken gelopen.'

'En toen?'

'Zeg, dit begint aardig op een verhoor te lijken. Je lijkt wel een Jap.'

'Daar is alle reden voor,' zegt Susan streng. Het zweet

staat op haar voorhoofd. Haar brilmontuur plakt op haar neus. Ze had dunne kleren mee moeten grissen toen ze vertrok, maar dat is ze vergeten in de haast.

‘Wat heb je in hemelsnaam met mam gedaan?’ Ze vertrouwt het niks.

‘Stil nou schat, dit maakt het allemaal alleen maar erger,’ zegt moeder naast haar.

‘Straks zal hij het zich wel herinneren. Laat ons eerst naar het ziekenhuis gaan.’

Jaap voelt het touw vieren, voor even dan, want daar hoort hij de ambulance aankomen. Hij kan slecht tegen sirenes, hij krijgt er meteen een bang gevoel van.

Susan geeft haar vader de opdracht de auto uit de garage te rijden, zodat de broeders er goed bij kunnen.

‘Of zal ik dat even doen?’ Ze weet dat ze hem hiermee op de kast jaagt, want niemand anders dan hij of Pina rijden in de Mercedes. Susan blijft voor hem eeuwig de jonge student die je geen auto kunt toevertrouwen. Ze rijdt ‘m geheid in de prak.

‘Nee, ben je gek.’ En Jaap heeft in plotselinge haast de autosleutels van het rekje in de keuken gehaald om de auto eruit te rijden. Als hij langs Susan loopt pakt hij haar vast en omhelst haar. Susan weet zich geen raad en laat zich ongemakkelijk tegen haar vader aandrukken.

‘Je bent echt mijn liefste dochter, dat weet je.’ Ze kijkt verward om zich heen, maakt zich los om zich weer om moeder te bekommeren. Die ligt nog steeds in een soort bevroren toestand op de vloer, elke beweging vermijgend. Susan gaat boven haar hangen en zegt dat het goed komt.

‘Ik mag het hopen.’ Bange ogen die zoeken naar houvast.

Susan legt een hand op die van haar moeder en verzekert